

RELIGIE & FILOSOFIE

BLADEN Bas Roetman

Beladen nazi-tentoonstelling maakt de tongen los

De tentoonstelling 'Design in het Derde Rijk', dit najaar te zien in het Design Museum Den Bosch, houdt de gemoe-deren flink bezig. Is het wel mogelijk om een goede tentoonstelling te maken over zo'n heikel onderwerp? Moet je dat wel willen?

Eerder schreef recensente Joke de Wolf in deze krant dat de expositie een overkoepelend verhaal mist. De losse nazi-objecten zorgden volgens haar voor een 'grijsel-tentoonstelling'. Het museum heeft maatregelen genomen om naziverheerlijking te voorkomen: zo mogen er geen foto's worden gemaakt in de expositieruimte, om te voorkomen dat fans selfies gaan maken bij swastika's of portretten van Adolf Hitler.

In het **Nieuw Israëlietisch Weekblad** buigt een panel met 'personen van diverse pluimage, van links tot rechts, atheïstisch tot orthodox, man en vrouw, van jong tot oud' zich over de expositie. Een van hen is Ruben Vis, van het Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap, de overkoepelende organisatie van orthodox-joodse gemeenten. Hij stoort zich aan Timo de Rijk, directeur van het Design Museum, die de hoofdvraag van de tentoonstelling als volgt formuleerde: "Zouden de nazi's ook zo'n succes hebben gehad als hun design niet zo goed was geweest?"

"Niet echt een koosjere grondslag voor een expositie van zo'n beladen aard", vindt Vis. "Het woord 'design' roep het woord 'effectbejag' op. Maar gaskamers en crematoria, vuurpelotons en massagra-

ven zijn geen kwestie van effectbejag."

Panelid Truus Wertheim, initiatiefnemer van het Joods Monument in Den Bosch, is een stuk positiever. Ze ging er 'geharnast in' maar raakte overtuigd door de op-

zet van de expositie. "De tentoonstelling kan wel degelijk een bijdrage leveren aan de bewustwording over de verleiding van 'verkeerde' vormgeving. Het kost misschien wat meer moeite dan een musical bijwonen over Anne Frank, maar het is een stuk leerzamer."

In het **Katholiek Nieuwsblad** van afgelopen vrijdag geven cultuurtheoloog Frank Bosman en psychologe Anna Plakas hun antwoord op de stelling: 'Het is nog te vroeg om nazi-design te tentoonstellen'. Voor Plakas is het een duidelijke zaak: dit is nog veel te vroeg. "Er zijn nog zo veel trauma's. Niet alleen bij de overlevenden: kinderen van holocaustslachtoffers zijn vaak ook via de ouders getraumatiseerd. Ik zou er nog een generatie overheen laten gaan." Cultuurtheoloog Bosman ziet dat anders. "Uitstekend dat die tentoonstelling er is. Weg met het taboe op de nazi-geschiedenis, we zijn bijna honderd jaar verder. We vinden zo'n tentoonstelling over nazi-esthetiek ingewikkeld. Ik denk omdat wij gewend zijn dat het mooie samenhangt met het goede. Het schrikt af en fascineert – en dat laatste betekent natuurlijk niet dat we het ermee eens zijn."

Is de tijd voor tentoonstelling niet juist rijp, nu we hebben geleerd om onze conflicten vreedzaam op te lossen? Er is immers nog nooit zo weinig oorlog geweest

als nu, schrijft journalist en filosoof Ralf Bodelier in het **Christelijk Weekblad**. Hij treedt daarmee in de voetsporen van de Canadese psycholoog Steven Pinker, die in 2011 stof deed opwaaien met zijn boek 'Ons betere ik, waarom de mens minder geweld gebruikt'. Bodelier komt met harde cijfers: "In 2017 was de kans om door oorlog te sterven ongeveer 1 op 82.000. Vijftig jaar eerder was dat nog 1 op 30.000. Weer vijftig jaar eerder, in 1917, was het 1 op de 500."

Volgens Bodelier heeft de grootste verandering zich afgespeeld in onze hoofden. "Vonden we het tot ver in de vorige eeuw nog volstrekt normaal om conflicten op te lossen met geweld, nu vinden we het net zo normaal om dat te doen zonder elkaar de hersens in te slaan. Door elkaars landen te bereizen, door elkaars boeken te lezen en films te bekijken, leren we elkaar kennen als medemensen."

ROEPING De Maastrichtse SP-fractievoorzitter Bram Pulles (25) verlaat de politiek om priesterstudent te worden. Hij is net begonnen aan zijn academische jaar op het grootseminarie in Rolduc. 'Je wordt niet meer of minder menselijk door een priesterwijding.'

interview **Katja Kreukels**

'Als politicus heb je meer medestanders dan als gelovige'

Vanochtend werd ik hier wakker en voelde, dit is het", vertelt Bram Pulles. Hij heeft net al zijn spullen verhuisd van zijn Maastrichtse woning naar een kamer in de 'catabombe' van de oude abdij in Kerkrade. In het grootseminarie van het bisdom

Roermond, in 1973 opgericht door toenmalig bisschop Gijzen, zal hij zich gaan voorbereiden op het priester-schap.

De 45 priesterstudenten in het seminarie, waarvan de meesten afkomstig zijn uit India, vormen een religieuze minderheid binnen dit omvangrijke complex dat ook hotel, restaurant en conferentieoord is, waar je 'historisch

'Ik vond het best moeilijk om het leven dat ik leefde achter me te laten'